

Epätoivon perinteestä onnellisuuden tavoitteluun

Taloudellinen ajattelu, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja elämäntavan muutos J. K. Galbraithin runsauden yhteiskunnassa

Tuomo Kokkonen: YTL, sosiaalityön yliopistonopettaja, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius

tuomo.kokkonen@chydenius.fi

Janus vol. 16 (1) 2008, 35-47

Janus

Tiivistelmä

Artikkeli analysoi taloustieteilijä J. K. Galbraithin *The Affluent Society* -teoksessa esittelemää runsauden yhteiskuntaa. Runsauden yhteiskunnan idea kumpuaa yhtäältä Galbraithin pyrkimyksistä uudistaa taloustiedettä sekä taloudellista ajattelua. Toisaalla sen lähtökohtana on pragmaattinen ja realistinen analyysi Yhdysvaltojen yhteiskunnallisesta tilanteesta 1950-luvulla. Galbraithin tavoitteena oli irrottaa yhteiskunta niukkuudesta, kiihdyttää taloudellista kasvua sekä muuttaa talouden toimintaperiaatteita inhimillisemmiksi ja sosiaalisesti oikeudenmukaisemmiksi. Kysymys oli laajamittaisesta yhteiskuntapolitiisesta uudistusohjelmasta, joka oli osin rinnakkainen samaan aikaan Euroopassa tapahtuneen hyvinvointivaltioiden rakentamisen kanssa. Galbraithin hahmottelema yhteiskunnallinen muutos kulminoi elämäntavan kulutuskeskeisyyteen sekä koulutuksen kautta määrittyneen uuden luokan syntyyn. Artikkelin loppuosassa kritisoidaan kuitenkin sitä, että Galbraith oli osin liian optimistinen uskossaan laajamittaiseen yhteiskunnalliseen muutokseen. Hän ei ottanut huomioon runsauden yhteiskunnan synnyttämän kulutuskeskeisen elämäntavan merkitystä kulttuurin ja identiteetin muutoksen kannalta.

Abstract

The article analyses J. K. Galbraith's idea of social and economic change presented in his classic book *The Affluent Society*. Galbraith's intentions are two-fold. On the pragmatic level Galbraith calls for a realistic and comprehensive analysis of the economic and social situation of the United States in the late 1950's. On a normative and theoretical level he seeks to renew economic thinking as both scientific tradition and everyday practice. In many ways Galbraith's project was parallel to the building of the welfare states in Europe. His goals were to detach society from the grip of economic thinking focused on the theme of scarcity, to accelerate economic growth, and to promote humanity and equality in the social conditions of society. This social change culminated in the rise of a new class. The new class was a social group of a well educated and work oriented middle class living a highly individualized and consumerist way of life. The latter part of the article criticizes that Galbraith was too optimistic in his trust in far-reaching social change. He did not give adequate attention to the problems of consumerism and individualization in terms of culture and identity.

Kanadalais-yhdysvaltalainen taloustieteilijä

J. K. Galbraith (1908–2006) kietoo teoksessaan *The Affluent Society* (Galbraith 1958) yhteen länsimaissa 1900-luvulla koetun yhteiskunnallisen muutoksen tärkeimmät virtaukset – valtiollistumisen, taloudellisen kasvun sekä elämäntavan ja

identiteetin muutokset¹. Galbraithin näkökulma oli toisen maailmansodan jälkeisen aikakauden hengen kyllästävä ja periamerikkalainen. Yhtäällä hän tukeutui talousteoriassa edellisinä vuosikymmeninä tapahtuneeseen kehitykseen ja presidentti Rooseveltin pragmaattisiin ja sosiaa-

lipoliittisesti virittyneisiin pyrkimyksiin katkaista 1920-luvun lopun lamakausi *New Deal* – ohjelmalla. Samalla Galbraith uskoi kuitenkin utooppisesti siihen, että korvaamalla niukkuuden käsitteeseen perustunut taloudellinen ajattelu runsauteen perustuvalla, oli mahdollista purkaa yhteiskuntakehitystä aikaisemmin hallinneita välttämättömyyksiä sekä tuottaa säilytään optimistinen vaihtoehto varhaisemman kapitalismin muovaamalle elämäntavalle. Koittamassa oli uudenlaisen onnen aika. Runsauden yhteiskunnan tuleminen myötä markkinatalouden suhde työntekoon ja kulutukseen muuttuisi siten, että ihmiskunnalle tarjoutuisi ulospääsy leppymättömän työnteon ja ponnistelun orjuudesta (emt., 220–227).

Huolimatta siitä, että Galbraith (1958) tarkasteli ennen kaikkea taloutta, voidaan hänen luonnostelemansa yhteiskuntakehitys nähdä rinnakkaiseksi ilmiöksi Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen koetulle hyvinvointivaltioiden kultakaudelle². Eurooppalaisen sosiaali- ja yhteiskuntapolitiittisen keskustelun sosiaalisia näkökohtia korostaneesta valtavirrasta (mm. T. H. Marshall, Richard Titmuss, Gunnar Myrdahl) *The Affluent Society* –teos eroaa kuitenkin siinä, että sosiaalisten ongelmien analysoinnin ratkaisemisen sijaan sen perusteema oli tuotannollisuus. Tämä ilmeni paitsi Galbraithin varauksettomassa luottamuksessa nopean talouden kasvun myönteisiin seurauksiin, myös hänen suhteessaan sosiaaliseen muutokseen. Runsauden yhteiskunnan lupaama onni ei ollut eurooppalaisen hyvinvointivaltion jatkuvuutta ja turvallisuutta korostavaa hyvää elämää, vaan se ilmensi uskoa nopean yhteiskunnallisen muutoksen tuottamaan taloudelliseen hyvinvointiin. Kulutus, työnteko sekä yksilölliset valinnat olivat etenkin kaupunkilaisten, hyvin toimeen tulevien ja ammatissaan menestyvien yksilöiden hyvinvoinnin keskiössä. Korostaessaan tämän "uuden luokan" merkitystä Galbraithin ajatus elämäntavasta liikkui suuntaan, jota nykyisin voitaisiin luonnehtia käsitteellä jälkitraditionaalinen (Giddens 1990;

1991; Beck 1992). Runsauden yhteiskunnan näköalan mullistavuus ei rajoittunut uusien taloudellisten periaatteiden hahmottelemiseen, vaan se oli sosiaalisessakin mielessä "keinotekoinen yhteiskunta", jossa kulttuurin periaatteet ja elämäntapa tuotettiin ajassa ja paikassa ihmisen itsensä toimesta (vrt. Heiskala 1996, 193–195).

Lähestyn Galbraithin (1958) *The Affluent Society* – teosta artikkelisani sekä taloudellisista esittelen Galbraithin argumentaation keskeisempiä, klassisen talousteorian kritiikistä sekä Yhdysvaltain taloushistoriasta kumpuavia väitteitä ja oletuksia. Vastaan kysymykseen hänen konkreettisesta annistaan talous- ja etenkin sosiaalipolitiikalle. Keskeiset tähän liittyvät kiinnostukseni kohteet koskevat Galbraithin käsitystä talous- ja sosiaalipolitiikan yhteistyöstä sekä köyhyyden vähenemisestä³. Artikkelin lopussa siirrän tarkastelun painopisteen runsauden yhteiskunnan sosiaalisiin muutoksiin, erityisesti sen kulminaatiopisteessä olevaa "uuteen luokkaan" ja onnellisuuden teemaan. Kysyn, minkälaista yksilöllisyyttä ja yhteiskunnan jäsenyyttä Galbraith näki runsauden yhteiskunnan tuottavan, ja miten kestävä hänen onnellisuuteen huipentuva utopiansa oli.

Talous onnellisuuden hallinnointina

Taloustieteilijänä Galbraith (1958) liikkui ominitakeisella tavalla kulutuskysynnän ja taloudellisen kasvun yhteyttä korostaneen keynesiläisyyden sekä talouden yhteiskunnallisia toimintaedellytyksiä pohtineen institutionalistisen perinteen välissä. Galbraithia voidaan pitää myös amerikkalaisen pragmatismen perinteen jatkajana. Hänen ajattelunsa pohjavireenä oli pyrkimys kohti tieteenalojen rajat ylittävää realismia. Tämä ilmeni paitsi tavassa ottaa etäisyyttä taloustieteen teorian pelkistetymmistä muodoista ja painottaa markkinaprosessien ohella sosiaalisia ja poliittisia prosesseja taloudellisen toiminnan

muovaajina, myös sitoutumisessa aikakauden ongelmien erityisluonteeseen. Galbraith pyrki tekemään taloustiedettä, joka olisi kykenevää antamaan vastauksia kulloinkin keskeisiin huolenaiheisiin (Pressman 1999, 153–157; Rima 2000, 549–550; Dunn & Pressman 2007, 180).

Yhdysvaltalaisessa politiikassa Galbraith oli demokraatti, joka toimi muun muassa presidentti Kennedyn neuvonantajana sekä muissa vastuullisissa ja poliittista valtaa lähellä olleissa julkisissa viroissa. Eurooppalaiseen poliittiseen keskusteluun suhteutettuna häntä voitaisiin kenties luonnehtia reformistiksi, joka lähestyi yhteiskunnallisia ongelmia pyrkien ottamaan huomioon tosiasioiden ohella myös arvonäkökohdat. Galbraith ei nähnyt taloudellisen toiminnan täydellistä vapautta itsetarkoituksellisenä, vaan tarkasteli sitä ”hyvän yhteiskunnan” kehityksessä, joka eurooppalaisen sosiaaliliberalismin tavoin otti etäisyyttä varhaisemman liberalismin vapausihanteesta. Galbraith suhtautui muun muassa myönteisesti valtion roolin kasvattamiseen yhteiskunnassa. Valtio oli hänelle sekä taloudellisen vakauden tuottaja että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäjä. Lisäksi, kuten jatkossa osoitan, Galbraith suhtautui myönteisesti myös sosiaalipolitiikan laajenemiseen niin tulonsiirtojen, köyhyyden lievittämisen kuin koulutuspolitiikankin osalta. (Pressman 2007, 183–185.)

Keynesiläisyyden ja institutionalismin ohella Galbraith (1958) ammensi tukea ajattelulleen muun muassa Keynesiä edeltäneen brittiläisen taloustieteilijän Alfred Marshallin tuotannosta. Marshall oli Galbraithin mukaan tärkeä taloustieteilijä, koska hänet voidaan ymmärtää eräänlaiseksi siirtymähahmoksi varhaisemman neoklassisen taloustieteen ja uudemman ajattelun välillä. Euroopassa Marshall oli yksi 1900-luvun sosiaalisen kehityksen varhaisista innoittajista ja ensimmäisiä näkyviä taloustieteilijöitä, jotka kiinnostuivat köyhyydestä välttämättömyyden sijaan yhteiskunnallisena ongelmana (Galbraith 1958, 38–39, 250–251; Marshall 1992). Ennen

Marshallia kohtuuttomat tuloerot sekä heikkojen yksilöiden sortuminen kurjuuteen oli ymmärretty markkinoiden vapauden välttämättömiksi sivutuotteiksi, joihin puuttuminen väistämättä heikentäisi talouden tehokkuutta. Marshall raivasi näin tilaa keynesiläisessä ja institutionaalisessa talusteoriassa sittemmin pidemmälle kehitetylle käsitykselle, jonka mukaan massatuotanto ja väestön kulutuskyvyn nousu saattaisivat olla voimakkaampia taloudellisen kasvun ylläpitäjiä kuin väestön enemmistön eläminen puutteessa ja epävarmuudessa (emt., 81–83; Rima 2000, 550).

Näihin lähtökohtiin tukeutuen Galbraith (1958) teki *The Affluent Society* -teoksensa talusteoriaa käsittelevässä osassa irtioton David Ricardoon (1772–1823) ja Thomas Malthusiin (1766–1834) konkretisoituvan klassisen taloustieteen yhteiskuntakäsityksestä. Vaikka Galbraith arvostikin Ricardon ja Malthusin panosta taloustieteen perustan rakentamisessa, kritisoi hän vahvasti heidän ajatteluunsa kätkeytyvää moraalista ja poliittista sanomaa. Galbraith paikansi varhaisemmille kapitalistisille yhteiskunnille ominaisten sosiaalisten ongelmien ja kohtuuttomien eriarvoisuuksien syyt nimenomaan Ricardon ja Malthusin ajatteluun, kutsuen heidän taloudellisen ajattelunsa läpäissyttä käsitystä köyhyyden ja kurjuuden väistämättömyydestä ”epätoivon perinteeksi” (emt., 27–36). Malthusia soveltaen Galbraith muotoili talouden tehtäväksi paitsi rahan, myös ihmisten onnellisuuden hallinnoimisen. Samalla hän kuitenkin totesi sarkastisen kriittisesti, ettei länsimaisten yhteiskuntien kehitystä menneinä vuosisatoina hallinnut taloudellinen ajattelu edes harkinnut tavallisille ihmiselle juuri muuta osaa elämässä, kuin sinnittellä päivästä toiseen toimeentulon kurjuudessa rajamailla, odottamassa satunnaisen onnenkantamoisen osumista kohdalle (emt., 31–34).

Richardon ja Malthusin myötä valtavana puutteesta ja suuresta epätasapuolisuudesta tuli talouden perusedellytys... . Juuri Richar-

doon ja Malthusiin Carlyle viittasi puhuessaan vuonna 1850 "synkän tieteen kunnioitettavista professoreista" jotka olivat antaneet taloustieteelle julman leiman, josta se ei ole sittemmin päässyt vapautumaan, koska leima ei ole ollut aiheeton. (Galbraith 1958, 31.)⁴

Klassisen taloustieteen kritiikin ohella Galbraithin (1958) taloustieteellisen ajattelun toinen ominaispiirre oli laajentaa institutionaalisen taloustieteen julkiseen valtaan ja lainsäädäntöön rajoittuvaa näkökulmaa aina kulttuuriin ja arkipäiväisiin ajattelumalleihin saakka. Tässä suhteessa näen hänen saaneen vaikutteita myös Thorstein Veblenin vuonna 1899 julkaisemasta teoksesta *Joutilas luokka* (Veblen 2002). Kulttuurin merkitys ilmenee *The Affluent Society* -teoksessa ennen muuta siinä, että se korostaa taloudellisen ajattelun kaksoisluonnetta, yhtäällä tieteeseen ja tietoon perustuvana rationaalisen päätöksentekona, toisaalla taas laajempuna kulttuurisena ja moraalisen kategoriana, "tavanomaisena viisautena".

Tavanomainen viisaus on Galbraithin (1958) mukaan taloustieteen klassisen kauden pessimismin ja kohtuuttomien yksinkertaistusten pitkä varjo, joka ongelmallisella tavalla kietoo yhteen taloustieteen ankarimmat teoriat sekä länsimaisen kulttuurin kaikkein puritaanisimmat virtaukset (emt., 17–26). Tavanomainen viisaus lannistaa jo lähtökohdissaan pyrkimykset muuttaa taloutta. Se vaatii elämään "suu säkkiä myöden", työntekoa ja budjetin tasapainoa korostaen, niin julkisessa kuin yksityisessäkin elämässä (emt., 18–19). Sanonta "sen ei pidä leipää syömän joka ei työtä tee", tiivistää tavanomaisen viisauden oleellimmän sisällön. Vaikka tavanomaisen viisauden periaatteet ovatkin Galbraithin mukaan sinänsä hyvää tarkoittavia, liittyessään epätoivon perinteeseen ne antavat oikeutuksen klassisen taloustieteen taipumukselle sortaa köyhiä, työkyvyttömiä ja sairaita sillä perusteella, että kaikki järjellä ja vastuullinen taloudenpito – johtoteemoinaan resurssien niuk-

kuus, kaikkialla vallitseva kilpailu sekä rajatuottavuuden lainalaisuudet – edellyttävät sitä.

Klassisesta taloustieteestä kumpuavan taloudellisen ajattelun kolmanneksi ongelmaksi, köyhyyden väistämättömyyteen sitoutumisen ohella, Galbraith (1958) nimesi taloustieteellisen ajattelun kyvyttömyyden tarkastella itseään kriittisesti ja uudistua. Itserefleksiivisyyden puutteesta kumpuavaa väistämättömyyttä ja pessimismia hän piti varhaisen taloustieteen kaikkein julmimpana piirteenä (emt., 69–72, 84–85). Uskoossaan epäilyksettä asettamiinsa oletuksiin talouden rajoista ja ihmisen käyttäytymisestä, se ei jättänyt sijaa sääliille, myötätunnon tai inhimillisyydelle. Tämän vuoksi länsimaista sivistystä oli vuosisatojen ajan hallinnut uskomus, että epätasa-arvo ja taloudellinen turvattomuus olivat väistämätön osa tehokasta toimintaa ja eteenpäin pyrkivää modernia elämää. Polemisoiden, mutta oman taloudellisen ajattelunsa valossa johdonmukaisesti, Galbraith väittikin, että näkökulmansa kapeuden vuoksi klassinen taloustiede kristallisoitui lopulta eräänlaiseksi Darwinin evoluutioajattelun yhteiskunnallistetuksi versioksi. Sitä hallitsi Malthusin väestöteorian oletus, että on normaalia ja oikein antaa puutteen ja nälän rajoittaa sekä syntyneiden että hengissä selvineiden ihmisten määrää (emt. 31–32, 39–44).

Galbraithin ajattelun suuntautuneisuus aikakauden ongelmiin ilmeni puolestaan siinä, että hän perusteli taloustieteellisen ajattelun muuttamisen välttämättömyyttä 1700-luvun lopulta alkaen tapahtuneella teollisen tuotannon tehostumisella (Pressman 2007, 74–77). Hänen mielestään oli tärkeää tehdä ero 1900-luvun puolivälissä todelliseksi muuttuneen, tuotantokyvyn kasvunäkymiltään lähes rajattoman yhteiskunnan ja aikaisempien yhteiskuntien välillä. Galbraithin (1958) mukaan teollisuustuotannon tehostuminen loi tosiasiallisia mahdollisuuksia koko väestön elinolojen parantumiselle samalla kun väestön kohonnut kulutuskyky omasi taipumuksen entisestään kiihdyttää taloudellista

kasvua. Lisäksi mullistukset talouden perusteissa muuttavat yksilön käyttäytymistä, minkä vuoksi myös hinnanmuodostukseen vaikuttavat tekijät oli arvioitava uudelleen.

Taloustieteen käsittein ilmaistuna ero runsauden yhteiskunnan ja aikaisempien yhteiskuntamuotojen välillä konkretisoitui rajatuottavuuden taloudellista toimintaa ohjaavan merkityksen vähentymiseen. Kun tuotteita oli tehokkaan teollisen tuotannon ansiosta markkinoilla tarjolla lähes rajattomasti, alkoi niiden hinta määriytyä tavaran riittävyden sijaan niiden tyylistä, ominaisuuksista ja haluttavuudesta, Galbraith (1958, 120–121) kirjoitti. Tuloksena oli näköala uudelleen, luonnon rajoituksista vapautuneeseen ja ihmisen toiminnan ohjaamaan talouteen, jonka kasvu ja vakaus perustuivat siihen, että sen tuotteet olivat kiinnostavia ja haluttavia, ja että tarpeita voitiin myös synnyttää mainonnan keinoin (emt., 126–127)

Uusi yhteiskunnallinen järjestys

Runsauden yhteiskuntaa (Galbraith 1958) leimasi siis sekä teollistumisen ja uusien teknologioiden avaama mahdollisuus kiihdyttää taloutta ”keinotekoisesti” kuluttamisen avulla (vrt. keynesiläisyys) että valistuneen taloudellisen ajattelun ymmärrys ei-taloudellisten instituutioiden ja kulttuurin vaikutuksesta taloudelliseen toimintaan (vrt. institutionalismi). Runsauden yhteiskunta ei näin ollen ollut aineellisista rajoitteista vapaa yhteiskunta, mutta sillä oli uusia välineitä taloutensa hallitsemiseen.

Yksilön kannalta Galbraithin (1958) yhteiskuntakäsityksen keinotekoisuus huipentui pyrkimykseen loitontaa talouden määrälliset rajoitteet perustarpeista. Tällöin taloudella ei olisi enää samanlaista kaikkia valintoja määrittävää yhteyttä muihin elämänalueisiin, kuin sillä oli ollut Malthusin tai Richardon niukkuuden yhteiskunnassa. Hallitsevia toimijoita Galbraithin

hahmottelemassa uudessa yhteiskuntakokonaisuudessa olivat paitsi valtio ja julkinen valta, myös suuryritykset. Niillä oli puolellaan teollisen tuotantotavan mittakaavaedut ja riittävät resurssit uusimman teknologian hyödyntämiseen ja sen edelleen kehittämiseen. Lisäksi valtion roolin korostuminen oli omiaan lisäämään taloudellista vakautta, mikä sekin paransi suuryritysten mahdollisuuksia menestyä. Runsauden yhteiskunnassa aika oli siten ajanut ohi pienteollisuudelle ja perheyrityksille ominaisesta käsityöläisvaltaisesta tuotantotavasta. (Galbraith 1958, 103–105; 1970; Pressman 2007, 75–76).

Teknologisen kehityksen liikkeelle paneman näkökulman vaihdoksen myötä Galbraith (1958) nosti runsauden yhteiskunnan sankareiksi jatkuvaa taloudellista kasvua ammattitaitoisesti ja järkipärisesti vaalivan taloustieteilijän sekä sen tuotannolle tarpeidensa ja mielihalujensa kautta herpaantumatta edellytyksiä luovan kuluttajan. *The Affluent Society* –teos piirtää näiden kahden toimijan välille selkeän työnjaon, joka korostaa kuluttamisen potentiaalista rajoittamattomuutta eikä jätä taloustieteilijälle oikeutta tehdä moraalisia arvioita kuluttajan toiminnasta. Taloustieteilijästä oli tullut haluja tyydyttämään pyrkivä kuluttajan, ja täten myös yhteiskunnan kokonaisedun palvelija (emt., 128–130).

Kulutuskysynnän teoria on selvästikin erityisen petollinen taloustieteen nykytavoitteiden ystävä. Ensisilmäyksellä se näyttää tukevan tuotannon jatkuvaa tärkeyttä ja muita asioita, joita pidämme keskeisinä taloudellisina tavoitteina. Taloustieteilijä ei ryhdy epäilyttäviin moraalisiin pohdiskeluihin siitä, ovatko tyydytettävät tarpeet tärkeitä tai sopivia. Hän ei teeskentelekään voivansa verrata saman ihmisen tai eri ihmisten mielentiloja eri aikoina eikä pyri väittämään, että yksi asia on vähemmän tärkeä kuin toinen. Halu on olemassa. Se riittää hänelle. Hän käyttää kaiken ammattitaitonsa tyydyttääkseen tuon halun. Sen mukaan taloustieteilijä panee asianmukaista painoa tuo-

tannolle, joka tyydyttää tarpeet. Hänen työnsä on kuin perheenemännän: se ei tule koskaan valmiiksi. (Galbraith 1958, 129.)⁵

Yhteiskunnan heikompiosaisten aseman kanalta taloudellisen ajattelun muuttuminen näyttäytyi kirkkaimmillaan siinä, että runsauden yhteiskunnassa köyhyysongelmaa voitiin tarkastella moraalisten näkökulmien sijaan tietoon ja tutkimukseen perustuen. Muutoksen merkitystä korosti vielä se, että Yhdysvalloissa 1940 ja 1950-lukujen aikana tapahtunut vaurastuminen oli jo sinälläänkin vähentänyt köyhyyttä. Galbraithin (1958) mukaan köyhyys ei ollutkaan runsauden yhteiskunnassa enää kohtalo, vaan pikemminkin yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisin keinoin ratkaistavissa oleva yhteiskunnallinen kysymys. Köyhyyden yleisimmäksi muodoksi oli vakiintunut suurkaupunkien ghettojen sekä maaseudun heikosti kehittyneiden alueiden köyhyys, saarekeköyhyys. Oleellista tässä köyhyyden muodossa oli, että siinä alueiden kehittymättömyyteen liittyvät ongelmat yhdistyivät ihmisten toiveeseen elää koko elämänsä samassa paikassa (emt., 252–253).

Galbraith (1958) korosti, että saarekeköyhyys, ja erityisesti sen yleisyys rodullisten vähemmistöjen keskuudessa, oli yhdysvaltalaisen yhteiskunnan häpeätahra, jota vastaan oli taisteltava systemaattisesti. Karkeistaen hänen hahmottelemansa ratkaisumallit voidaan jakaa kolmeen: Ensinnäkin runsauden yhteiskunnan tavanomaisesta viisaudesta ja epätoivon perinteestä irronnut kulttuurinen ja taloudellinen ilmapiiri paransi jo itsessään köyhien ihmisten elinoloja. Se ei pyrkinyt syyllistämään tai leimaamaan köyhiä heidän vaikeuksistaan ja näin sulkemaan heitä yhteiskunnallisen kehityksen ulkopuolelle. Toiseksi runsauden yhteiskunta tarjosi mahdollisuuksia yritteliäille yksilöille. Voitiin ajatella runsauden yhteiskunnan taloudellisen dynamiikan ikään kuin liuottavan köyhyysongelman itseensä. Kolmanneksi runsauden yhteiskunta oli aikaisempaa yhdysvaltalaista yhteiskuntaa sallivampi julkisten

varojen käyttämiseen muun muassa ilmaisen koulujärjestelmän, sosiaaliturvan ja muiden julkisten palveluiden kehittämiseksi. Galbraith tiedosti sen, että köyhyys ei ollut ainoastaan taloudellisten tekijöiden aiheuttama ongelma. Sitä pitivät yllä myös yksilölliset sosiaaliset ongelmat, kuten alkoholismi, mielenterveysongelmat ja aivan erityisesti koulutustason alhaisuus, minkä kohottamista koulutuspolitiikan keinoin hän korosti. (Galbraith 1958, 250–258.)

Purettuaan näin köyhyysongelman kohtalon-omaisuuden ja otettuaan sen systemaattisen yhteiskunta- ja sosiaalipoliittikan kohteeksi, Galbraith (1958) kiinnitti huomiota siihen, miten jo ennestään hyvin toimeentulevan ja työelämässä menestyvän keskiluokan elämäntapa ja yhteiskunnallinen asema oli muuttumassa. Kuten jo artikkelin alussa esitin, runsauden yhteiskunnan kehitystendenssit kulminoituivat kaupunkilaiseen, hyvin koulutettuun ja työtätekevään väestöön, josta Galbraith käytti käsitettä uusi luokka.

Teoksessaan Galbraith (1958) nimeää uuden luokan roolin keskeisyydelle kolmelle eri tasolle jäsennettävissä olevia syitä. Ensinnäkin yhteiskunta oli tulossa riippuvaiseksi myös muista työnteon motiiveista kuin rahasta. Yltäkylläisyyden oloissa ihmiset eivät enää kaipaa lisätuloja yhtä kiihkeästi kuin aikaisemmin, minkä vuoksi työn sisältö ja yksilön mahdollisuus toteuttaa itseään työn kautta oli nousemassa entistä tärkeämpään asemaan. Toiseksi uusi luokka ilmensi sitä, että sosiaalinen liikkuvuus oli lisääntymässä ja sen esteet madaltumassa. Runsauden yhteiskunnassa yksilön luokka-asema ei perustunut enää yksinomaan syntyperään tai varallisuuteen, vaan koulutuksesta oli tulossa yhä keskeisempi sosiaalisen nousun väylä (emt., 266–268). Kolmanneksi uuden luokan muotoutumisessa oli kysymys eksistentiaalisesta muutoksesta. Runsauden yhteiskunnan ytimessä oli oletus uuden luokan elämän johtoteeman vaihtumisesta olemassaolon taistelusta onnen tavoittelemiseksi

(emt., 260). Uuteen luokkaan kuuluvan yksilön oli konstruoitava käsitys itsestään yhteiskuntaluokan tai muiden kollektiivisten määreiden sijaan kuluttamisen, yksityiselämän ja erityisesti työnteon kautta.

Uusi luokka antoi hahmon Galbraithin (1958) utooppiselle toteamukselle, jonka mukaan runsauden yhteiskunta on "rationaalisesti kiinnostunut omasta onnellisuudestaan" (emt., 260). Uusi luokka oli paitsi tapa kuvata runsauden yhteiskunnan luokkasuhteita, niin myös työ- ja kuluttajakansalaisten joukko, joka preferensseillään ja valinnoillaan ilmensi laajamittaisesti sitä, että tavanomaisen viisauden ja epätoivon perinteen ote yhteiskunnasta oli herpaantumassa myös arkielämässä. Uuden luokan uudenlainen asenne elämään ilmeni puhtaimmillaan siinä, että se etsi työnteon motiiveja taloudellisten kiihokkeiden sijasta työn sisällöistä sekä mahdollisuuksista toteuttaa itseään työn kautta. Kysymys oli kulttuurista, identiteetistä ja valinnanvapaudesta. Galbraithin mukaan uuden luokan aktiivista jäsentä, olipa hän sitten liikemies, runoilija tai professori, voi tuskin pahemmin loukata kuin toteamalla, että hänen ensisijainen motivaatio edetä urallaan on taloudellinen (emt., 264–265).

Runsauden yhteiskunnan sosiaaliset päämäärät

Runsauden yhteiskunnan onnellisuus ei ollut ainoastaan yksilöllistävää kehityskulku. Onnellisuus ja rationaalisuus löivät runsauden yhteiskunnassa toisilleen kättä myös sen vuoksi, että Galbraith (1958) oletti teknologian kehityksen ja talouden muutosten edellyttävän yhteiskunnan hallitsemista kokonaisvaltaisesti. Tähän kokonaisvaltaisuuteen sisältyi normatiivinen komponentti – julkisen vallan sosiaalinen vastuu kansalaisista. Niukuuden periaatteesta, epätoivon perinteestä ja tavanomaisesta viisaudesta luopuminen loivat tilaa yksityisen kulutuksen ohella myös julkisen kulutuksen lisääntymiselle.

Taloudellisessa ajattelussa tapahtuneen murroksen myötä kansalaiset saattoivat kokea elämänsä turvatumaksi jo senkin vuoksi, ettei funktionaalille köyhyydelle ollut enää sen enempää tiedollisia kuin moraalisiakaan perusteita (emt., 228–229). Lisäksi runsauden yhteiskunta oli antanut oikeutuksen työttömyysturvan ja muiden sosiaaliturvan perusrakenteiden kehittämiseksi, vaikkakin sivuhuomautuksella, etteivät korvaukset saaneet olla tasoltaan markkinoiden tervettä toimintaa uhkaavia, ja että sosiaalipoliittisen järjestelmän reunaehdot määrittävät viimekädessä aina taloudesta (emt., 229–239).

Galbraithin (1958) ajattelu oli tässä suhteessa rinnakkaista Euroopassa 1940-lopulta alkaen vilkkaina lainehtineille hyvinvointivaltiota koskeville keskusteluille. Hän ei kuitenkaan mennyt niin pitkälle, että olisi suosittelut eurooppalaistyyllisen hyvinvointivaltion perustamista Yhdysvaltioihin liittovaltion tasolla. Hyvinvointivaltiollisuuden sijaan runsauden yhteiskunnan yhteydessä olisi ehkäpä täsmällisintä puhua hyvinvointiyhteiskunnallisuudesta. Sosiaalipoliittikan laajentaminen oli Galbraithille toissijaista suhteessa julkisen vallan velvoitteeseen vaalia talouden vakautta (emt., 228–239). Työttömyys ja inflaatio tuli pitää niin alhaisella tasolla kuin mahdollista, sillä talouden epätasapaino tuottaisi väistämättä kielteisiä sosiaalisia seurauksia (emt., 200–204).

Kuitenkin Euroopassa yhdysvaltaisesta ajattelusta vallitsevien käsitysten kannalta hieman yllättävästi, veroasteen nousu oli Galbraithin (1958, 223) mielestä perustaltaan myönteistä ja *The Affluent Society* –teoksen perustana olleeseen taloudellisen ajattelun muutokseen oleellisesti liittyvä ilmiö. Suhteellisen korkea verotus oli omiaan lisäämään yhteiskunnallista tasa-arvoa sekä jakamalla tuloja uudelleen että luomalla perustaa julkisten palveluiden rahoitukselle (emt., 206–207, 240–245). Oikein suunniteltu verojärjestelmä on Galbraithin mukaan niin legitiimi ja oikeudenmukainen, että "tulevaisuudes-

sa jokainen rationaali liberaali vastustaa kaikkia sosiaalista tasapainoa vaarantavia veronalennuksia, jopa niitä, jotka näennäisesti suosivat köyhiä" (emt., 244).

Ehkä vieläkin painokkaammin Galbraithin huoli talouden vakaudesta tuli esille hänen myöhemmässä *Uusi yhteiskunta* –teoksessaan (Galbraith 1970). Tuolloin hän oli valmis suorasanaisesti toteamaan, että yltäkylläisyys lisää kokonaisuutena vakiinnut-tavan politiikan tarvetta. Toimeentulon rajamail-la elävä "niukkuuden yhteiskunnan" ihminen oli Galbraithin mukaan ollut siinä mielessä luotettava taloudellinen toimija, että hänen voitiin luottaa kuluttavan ansaitsemansa varat perustarpeittensa tyydyttämiseen. Runsastuloinen ihminen on puolestaan kulutustottumuksiltaan häilyvä ja vaikeasti ennustettavissa, eikä säästämisen ja kuluttamisen suhdakaan ole hänellä vakaa. Tämän vuoksi taloudellisen toiminnan riskit ja suhdannevaihtelut lisääntyvät yhteiskunnan vaurastuessa. Runsauden yhteiskunnassa tavaroiden menekki markkinoilla ei riipu ainoastaan niiden oikeasta hinnoittelusta, vaan se kietoutuu yhteen uuden luokan yksilöllis-tyneiden itsensä toteuttamisen mekanismien sekä onnen etsimisen kanssa. Esimerkkinä uudenlaisen epävakauden seurauksista on yhtiö, joka tarjoaa

markkinoille uudentyyppistä autoa. Nykyaikaisten kulutushyödykkeiden mainostamisen ja "brändää-misen" kannalta Galbraith listaa autotuotannon riskiksi paitsi sen, onko kuluttajilla varaa uuden au-ton ostamiseen, myös sen, haluavatko ihmiset os-taa juuri sellaisen auton siihen vuodenaikaan, juuri senhetkisten muotivirtauksien vallitessa (emt., 19; Hodgson 2003).

Runsauden yhteiskunnassa politiikan eri lohkot saivat siis hieman erilaisen painoarvon verrattuna saman ajan eurooppalaisiin hyvinvointivaltioihin. Galbraith (1958) ei itseisarvoisesti korostanut val-tiovallan sosiaalipoliittista roolia, mutta antoi tilaa sosiaalipoliittikan harjoittamisen mahdollisuudelle ja jopa vaatii valtiovaltaa harjoittamaan sen kaltaista "sosiaalista talouspolitiikkaa", joka pyrki köyhyyden ja huono-osaisuuden vähentämiseen, lisäten näin yksilön mahdollisuuksia ponnistella oman elämän-sä edellytysten parantamiseksi.

Tuloksena on kolmitasoinen rakenne, jonka tasot ovat markkinoiden tehokkuutta korostava talou-dellinen ajattelu, solidaarinen yhteiskunta sekä itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia korostava käsitys yksilöstä (Taulukko 1.).

Taulukko 1. Galbraithin sosiaalisen yhteiskuntakehityksen tasot

1. Taloudellinen ajattelu	Runsauden yhteiskunta perustuu klassisen talousteorian oletuksista luopumiselle. Tästä huolimatta runsauden yhteiskunta vaalii kapitalistisen talouden perustaa ja pyrkii kiihdyttämään taloudellista kasvua.
2. Yhteiskunta	Taloudellisen ajattelun muutos heijastuu käytännön kulttuurin muutoksiin. Taloudellisen toiminnan kriteerit muuttuvat solidaarisimmiksi ja inhimillisemmiksi. Runsauden yhteiskunnan individualismi ei ole samanlaista kuin aikaisempi taloudellinen individualismi.
3. Yksilöllisyys	Runsaus kääntää elämisen olemassaolon taistelusta onnellisuuden tavoitteluksi. Tämä oletus konkretisoituu uuden luokan elämäntavassa ja preferensseissä. Runsauden yhteiskunta tarjoaa uuteen luokkaan kuuluvalla yksilölle mahdollisuuden toteuttaa itseään ja pyrkiä kohti onnea, keskeisinä areenoina työnteko ja kuluttaminen.

Taloudellisen ajattelun, yhteiskunnallisuuden ja yksilöllisyyden kolmijaossa hahmottuu myös eräänlainen runsauden yhteiskunnan ominaispiirteet tiivistävä kaava. Se voidaan esittää myös seuraavasti: Taloudellisesta ajattelusta on karsittava kaikki epätoivon perinteeseen ja tavanomaiseen viisauteen konkretisoituneet epäinhimilliset, yksilöiden välistä nollasummapeliä kärjistävät sekä tarpeetonta epätasa-arvoa tuottavat piirteet. Talouden ei tule rajoittaa inhimillistä onnea vaan palvella sitä. *The Affluent Society* –teoksen alussa tämä tuli esille tavassa, jolla Galbraith (1958) rajasi taloudellisen ajattelun kentän: taloudellinen ajattelu ei ollut pelkkää talousteoriaa tai muuta alalle ominaista erityistä asiantuntijuutta, vaan sen todellinen merkitys kumpusi siitä, että kysymyksessä oli laaja moraalinen ja arkiajattelun alueille ulottuva kulttuurinen ja ”sosiaalitaloudellinen” konstruktio. Teoksensa jälkipuolella Galbraith siirtää keskustelun painopisteen köyhyyden muutokseen sekä uuden luokan elämäntapaan. Hän uskoo siihen, että epätoivon perinteen ja tavanomaisen ajattelun moraalisesta kehityksen hävittäminen ja yhteiskuntakehityksen kytkeminen runsauden logikkaan vapauttaa myös elämäntavan taloudellisten välttämättömyyksien rautahäkistä. Yksilön kohdalla runsauden yhteiskunnan onni konkretisoituu valinnanmahdollisuuksien avartumiseen niin työelämässä kuin kuluttamisessakin sekä siihen, että yhteiskunnan yleinen avoimuus tarjoaa mahdollisuuksia sosiaaliselle nousulle.

Elämää teollisessa järjestelmässä

Galbraithin (1958) runsauden yhteiskunta on Yhdysvalloissa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana vallinneiden olojen ja tunnelmien muovaama kuva tulevaisuudesta, jonka olemusta on mahdoton ymmärtää ilman ”ajan hengen” apua. Runsauden yhteiskunnan tiedollinen perusta on taloudellisen ajattelun muutoksessa ja teknologisessa kehityksessä, mutta viime kädessä se tuli poliittisesti mahdolliseksi Yhdysvalloissa toisen

maailmansodan jälkeisenä aikana vallinneen aineellisen yltäkylläisyyden ja yhteiskunnallisen vakauden ansiosta – aikana ennen presidentti Kennedyn murhaa, aikana, jolloin Vietnamin sota ei ollut muodostunut kansalliseksi traumaksi eivätkä teollisen järjestelmän murrokset vielä uhanneet suuryritysten asemaa tai työllisyyttä. Tuolloin oli mahdollista kääntää selkä menneelle ja toivottaa uusi aikakausi uusine kulttuureineen ja arvoineen tervetulleeksi.

Aikalaisluonteensa ohella Galbraithin (1958) *The Affluent Society* on edelleen kiinnostavaa luettavaa, koska se tarjoaa eurooppalaisista hyvinvointivaltioon keskittyneistä keskusteluista poikkeavan näkökulman talouden kasvun ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden yhdistäneeseen toisen maailmansodan jälkeiseen kultakauteen. Runsauden yhteiskunta otti etäisyyttä klassisen talousteorian pessimismistä luottamalla siihen, että epätoivon perinteestä irtautuneen taloudellisen ajattelun inhimilliset peruseriaatteet yhdistettynä Yhdysvaltain suuriin ja vakaisiin markkinoihin antavat toimeliaalle yksilölle mahdollisuuden nauttia riittävästä aineellisesta elintasosta sekä muuntaa aineellista hyvinvointiaan onnellisuudeksi valitsemalla aktiivisesti oman elämäntilanteensa kokonaisuuden kannalta mahdollisimman edullisia toimintavaihtoehtoja. Tässä suhteessa Galbraithia voi pitää yhtenä amerikkalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustajista – ajattelijana, joka yhdisti yksityisen edun yhteisöön ja täten kollektivisoi aikaisemman, vain harvojen onneksi koituneen amerikkalaisen unelman yksilöstä oman onnensa seppänä.

Vaikka Galbraithin (1958) ajattelussa onkin piirteitä, jotka ovat voimallisimmin toteutuneita vastata meidän aikanamme – tarkoitan tällä erityisesti uuden luokan elämäntapaa – on nykylukijan kuitenkin vaikea eläytyä hänen maailmankuvansa optimismiin. Ensinnäkin mittakaava ja kehys, jossa Galbraith keskustelee yhteiskunnallisesta muutoksesta, on muuttunut. Globalisaation ja kansallisvaltioiden taloudellisen itsenäisyyden

vähentymisen myötä teollisessa tuotantotavassa, kansainvälisessä järjestelmässä sekä yhteiskunnallisessa ajattelussa on tapahtunut muutoksia, joiden vuoksi *The Affluent Society* -teoksen taloustieteellinen ja -poliittinen anti on menettänyt käytännöllistä merkitystään. Toiseksi vaikka Galbraithin analyysi urbaanista, hyvin koulutetusta ja työnsä elävästä uudesta luokasta sisältääkin sävyjä, jotka ovat tuttuja 1900-luvun lopun jälkitraditionaalista tai postmodernia yhteiskuntaa käsittelevästä sosiologisesta aikalaiskeskustelusta, häneltä puuttuvat käsitteet keskustella syvemmin hahmottelemastaan elämäntyylistä ja sen ongelmista. Sosiaalipoliittikan ja sosiologian kannalta Galbraithin (1958) voi kritisoida tyytyvän uutta luokkaa koskevissa päätelmissään liian helppoihin ratkaisuihin, minkä vuoksi runsauden yhteiskunnan – periaatteessa realismiin pyrkivä – ihmiskuva jää viime kädessä abstraktiksi ja epätodellisen tuntuiseksi. Vaikka Galbraith ottaakin lähtökohtaisesti etäisyyttä *homo economicuksen* rationaalisuudesta, yliarvioi hän ihmisen sopeutuvuutta moderniin teolliseen järjestelmään, kuten hänen *Uusi yhteiskunta* –teoksessa (Galbraith 1970) esittämänsä kuvaus työelämän ja vapaa-ajan suhteista osoittaa:

... Jos siis puhutaan lyhyemmän työajan ja pidemmän vapaa-ajan puolesta teollistuneen ihmisen luonnollisina päämäärinä, se merkitsee, että teollisen järjestelmän luonne on ymmärretty väärin. Mitään sisäistä syytä, jonka vuoksi työ olisi epämiellyttävämpää kuin ei-työ, ei ole olemassa. Harkkojen liikkeitä terästehtaan läpi ohjaavan valvontapöydän tarkkaileminen saattaa olla yhtä mukavaa kuin lomailu kalastusta harrastavan vaimon kanssa. Vapaa-ajan lisäämisen ajaminen on mitätöntä puuhaa niin kauan kuin teollinen järjestelmä kykenee saamaan ihmisensä uskomaan, että tavarat ovat tärkeämpiä. Ihmiset arvostavat vapaa-aikaa enemmän kuin työtä vain, jos he toteavat vapaa-ajan käytön mielenkiintoisemmaksi ja antoisammaksi kuin työajan käytön tai jos he pystyvät vapautumaan tarpeisiinsa vastaa-

vasta ulkopuolisesta ohjailusta. Vapaa-aikaa ei kaivata sinänsä, vaan ainoastaan silloin, kun nämä ennakoedellytykset toteutuvat. (Galbraith 1970, 438.)

Galbraithin (1958) teesit runsauden yhteiskunnan elämäntavasta ja onnellisuudesta ovat hetkittäin samalla tavoin suurpiirteisiä ja yleistäviä, kuin mistä hän syytti epätoivon perinteen oppimestareita, Richardoa ja Malthusia. Vähintäänkin Galbraithilta olisi voinut odottaa huoleellisempaa ja laajempaa perehtymistä kotimaansa sosiaalisia oloja koskeviin tutkimuksiin. Realistisemman kuvan köyhyyden uudesta asemasta (emt., 250–258) voi löytää esimerkiksi Wilenskyn ja Lebeauxin (1965) teoksesta *Industrial Society and Social Welfare*. Siinä he kuvaavat nopeasti teollistuvan, kaupungistuvan ja laajan muuttoliikkeen myllertämän kansakunnan oloja. Wilenskyn ja Lebeauxin mukaan teollistuminen oli toki kohottanut yhteiskunnan vähäosaisempienkin elintason korkealle Richardon ja Malthusin perspektiivien yläpuolelle, mutta samalla modernit sosiaaliset ongelmat, kuten nuorisorikollisuus tai parisuhdeongelmat, nostivat päätään. He korostavat, ettei tuotannon tehostuminen ja elintason nousu vähennä sosiaalisen tuen tarvetta, vaan se saattaa olla jopa omiaan korostamaan kulttuurin ja yhteiskunnallisen integraation ongelmia. Teollisuudessa ja tuotannossa tapahtunutta teknologista murrosta seuraa kansalaisten lisääntyvä riippuvuus arkielämän hallintaa tukevista ja sen mielekkyyttä varmistavista sosiaalisen ja psykologisen asiantuntijuuden muodoista, kuten sosiaalityöstä ja terapiasta (emt., 337–351).

Kaikkein syvin särö runsauden yhteiskunnan onnellisuuteen syntyikin siitä, ettei edes uusi luokka ollut vapaa sosiaalisista ongelmista. Nopea sosiaalinen ja kulttuurinen muutos koski kaikkia yhteiskuntaluokkia, mutta kulttuurin tasolla sen tuottamat paineet kohdentuivat koulutettuihin ja hyvin toimeentuleviin kansalaisiin. Kriittisiä elämänalueita olivat muun muassa kasvatusta ja

perhe-elämän eri alueet sekä yksilöllisen identiteetin kysymykset, kuten seksuaalisuus. Uuden luokan, ja siihen nousua tavoittelevien kansalaisten näkökulmasta tuon ajan Yhdysvallat oli kyllä vaurastuva yhteiskunta, mutta aineellisen hyvinvoinnin ja laajenevien itsensä toteuttamisen mahdollisuuksien kääntöpuolena oli, ettei yhteiskunnalla ollut välttämättä lopulta tarjota heille muita mahdollisuuksia kuin elämä suurkaupunkien ympärille kasvavissa lähiöissä (Wilensky & Lebeaux 1965, xxvi–xxviii). Elämä kaupunkien ympärille nousevien omakotitalojen rivistöissä saattoi ehkä hetkellisesti vaikuttaa edistyksestä, mutta tämä ei kuitenkaan riittänyt peittämään kulutuskeskeisen ja perinteistä irronneen elämäntavan tyhjyyttä, kuten myös Wilensky ja Lebeaux Malvina Reynoldsia (1962) siteeraten toteavat (emt., xxvi).

*Little boxes on the hillside
Little boxes made of the ticky-tacky
Little boxes on the hillside
Little boxes all the same*

*There's a green one and a pink one
A blue one and a yellow one
And they're all made out of ticky-tacky
And they all look just the same⁶*

Lopuksi

Toisen maailmansodan jälkeisen yhteiskuntatieteen ja yhteiskunnallisen keskustelun kaareissa Galbraithin (1958) *The Affluent Society* ajoittui vaiheeseen, jota leimasi kiinnostus tulevaisuutta pohtivia ja optimismin sävyttämiä yhteiskunnallisia raportteja kohtaan (Rahkonen 1996, 44–46). Vaikka Galbraith olikin teknokraatti, joka kehotti lisäämään kierroksia talouden moottoriin, näyttäytyy hänen ajattelunsa nykylukijalle ihmiskasvoisena. Runsauden yhteiskunta tarjosi jokaiselle jotakin. Sen kapitalismi oli hallittavissa olevaa ja inhimillisiä tarpeita palvelevaa. Se ei riistänyt kansalaisia tai aiheuttanut epävarmuutta, vaan

pikemminkin toivotti heidät lämpimästi mukaan tuottamaansa onneen. Taloudellinen hyvä oli myös sosiaalista hyvää. Taloudellisen kasvun ansiosta köyhyys oli vähenemässä, työttömyys alhaista ja työnteon kannustimet selkeitä. Ei ihme, että tämänkaltainen kompromissien yläpuolelle nouseminen ja nollasummapeleistä irrottautuminen on myös nykyisten markkinataloutta, työntekoa ja hyvinvointia yhdistelevien hyvinvointiyhteiskuntaohjelmien ytimessä, niin Suomessa kuin muuallakin Länsi-Euroopassa.

Toisaalta vanhan ja uuden maailman väliselle jakolinjalle pysähtyminen on Galbraithin (1958) klassikkoteoksen keskeinen heikkous. Vaikka Galbraith keskustelikin kirjassaan laajamittaisesta yhteiskunnallisesta muutoksesta, luvaten ajattelumallien ja elämäntavan vallankumousta, vältti hän ottamasta askelia teollisen yhteiskunnan kehityksen ulkopuolelle. *The Affluent Society* –teos ei missään kohdin vahvasti problematisoi tavarantuotantoa kapitalististen markkinoiden keskeisenä muotona. Se ei myöskään viittaa käsittelemisensä sosiaalisiin ilmiöihin tavalla, joka ilmentäisi tietoisuutta käsillä olleen yhteiskunnallisen murroksen syvällisyydestä. Mielestäni Galbraithin käymä keskustelu on tässä suhteessa joko vajaata – tai sitten hänet voidaan ymmärtää hahmoksi, joka venytti varhaisemman modernin kehityksen äärimmilleen, osoittaen näin rajan modernin ja sen murroksen välillä.

Ero esimerkiksi Galbraithin ja jälkiteollisen yhteiskunnan käsitteen keksijänä pidetyn Daniel Bellin (1974) välillä on selvä. Bell kertoo käyttäneensä jälkiteollisen yhteiskunnan käsitettä ensimmäisen kerran vuonna 1959 pidetyssä seminaarissa (Bell 1974, 36–40). Hän tarkoitti sillä paitsi 1900-luvun lopulla odotettavissa olevaa taloudellisen toiminnan painopisteen siirtymistä teollisesta tavarantuotannosta palveluihin, myös uusien eliittien nousua ja yhteiskunnan luokkarakenteen muutosta. Näiden murrosten syvällisyyden vuoksi myös sosiologisen ajattelun oli muututtava. Bellin jälkiteollinen yhteiskunta

ei ollutkaan ensisijassa taloustieteellinen vaan myös uudenlaista sosiologiaa kuuluttava hanke, jonka keskeiset määreet olivat "post" ja "beyond" (emt., 50–54).

Viitteet

¹ Julkaistu suomeksi nimellä *Runsauden yhteiskunta* (Galbraith 1969).

² Suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen Galbraithin näkemykset runsauden yhteiskunnasta ovat vaikuttaneet selkeimmin Pekka Kuusen (1968) *60-luvun sosiaalipoliittikka* –teoksen kautta. Galbraithin ajatuksia soveltaen Kuusi hahmotteli teollistuvan ja taloudelliseen kasvuun pyrkivän Suomen yhteiskuntapolitiikkaa.

³ Suomeksi Galbraithin tuotannosta on käännetty kahdeksan teosta: (Runsauden yhteiskunta (1969), *Uusi yhteiskunta* (Galbraith 1970), *Sotilasmahdin valvonta* (Galbraith 1970), *Taloudellinen ajattelu* (Galbraith 1972), *Valta ja raha* (Galbraith 1974), *Epävarmuuden aika* (Galbraith 1977), *Raha, mistä se tulee, minne se menee* (Galbraith 1979), *Vallan anatomia* (Galbraith 1984) sekä *Vallankumous amerikkalaiseen tapaan* (Galbraith 1984).

⁴ Kari ja Paula Sajavaaran käännöksestä (Galbraith 1969) mukailen suomentanut TK.

⁵ Kari ja Paula Sajavaaran käännöksestä (Galbraith 1969) mukailen suomentanut TK.

⁶ Malvina Reynolds 1962. Koko sanoitus:

Little boxes on the hillside
 Little boxes made of the ticky-tacky
 Little boxes on the hillside
 Little boxes all the same
 There's a green one and a pink one
 A blue one and a yellow one
 And they're all made out of ticky-tacky
 And they all look just the same
 And the people in the houses
 All went to the university,
 Where they were put in boxes
 And they came out all the same,
 And there's doctors and lawyers,
 And business executives,
 And they're all made out of ticky tacky
 And they all look just the same.
 And they all play on the golf course
 And drink their martinis dry,
 And they all have pretty children
 And the children go to school,
 And the children go to summer camp

And then to the university,
 Where they are put in boxes
 And they come out all the same.
 And the boys go into business
 And marry and raise a family
 In boxes made of ticky tacky
 And they all look just the same.
 There's a green one and a pink one
 And a blue one and a yellow one,
 And they're all made out of ticky tacky
 And they all look just the same.

Kirjallisuus

Beck, Ulrich (1992) *Risk Society. Towards a New Modernity*. Lontoo: Sage.

Bell, Daniel (1974) *The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting*. Lontoo: Heinemann.

Dunn, Stephen & Pressman, Steven (2007) The lasting economic contributions of John Kenneth Galbraith, 1908-2006. *Journal of Post Keynesian Economics* 29 (2), 179-190.

Galbraith, John Kenneth (1958) *The Affluent Society*. New York: New American Library, Inc.

Galbraith, John Kenneth (1969) *Runsauden yhteiskunta*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Galbraith, John Kenneth (1970) *Uusi yhteiskunta*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Galbraith, John Kenneth (1970) *Sotilasmahdin valvonta*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Galbraith, John Kenneth (1972) *Taloudellinen ajattelu*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Galbraith, John Kenneth (1974) *Valta ja raha*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Galbraith, John Kenneth (1977) *Epävarmuuden aika*. Porvoo: WSOY.

Galbraith, John Kenneth (1979) *Raha, mistä se tulee, minne se menee*. Porvoo: WSOY.

Galbraith, John Kenneth (1984) *Vallankaappaus amerikkalaiseen tapaan*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Galbraith, John Kenneth (1984) *Vallan anatomia*. Porvoo: WSOY.

Giddens, Anthony (1990) *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

- Heiskala, Risto (1996) Kohti keino- tekoista yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Hodgson, Geoffrey (2003) The hidden persuaders: institutions and individuals in economic theory. *Cambridge Journal of Economics* 27 (26), 159–175.
- Kuusi, Pekka (1968) 60-luvun sosiaalipolitiikka. Porvoo: WSOY.
- Marshall, Tom (1963) *Sociology at the Crossroads*. Lontoo: Heineman.
- Pressman, Steven (1999) *Fifty Major Economists: A Referee Guide*. Lontoo: Routledge.
- Pressman, Steven (2007) *Economic Power, the State, and Post-Keynesian Economics*. *International Journal of Political Economy* 35 (4), 67-86.
- Rahkonen, Keijo (1996) utopiat ja anti-utopiat. Kirjoituksia vuosituhatosen päätyessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Rima, Ingrid (2000) *Development of Economic Analysis*. Florence, USA: Routledge.
- Turner, Bryan S. (1999) *Classical Sociology*. London: Sage.
- Veblen, Thorstein (2002) *Joutilas luokka*. Helsinki: Art House.
- Wilensky, Harold & Lebeaux, Charles (1965) *Industrial Society and Social Welfare*. The impact of industrialization on the supply and organization of social welfare in the United States. New York: The Free Press.